

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
CATARRHIS
QVATENVS SALVTEM ADFERRE
DICVNTVR

QVAM
SVB AVSPICIIS DIVINI NVMINIS
AVCTORITATE ET CONSENSV GRATIOSAE
FACVLTATIS MEDICAE

PRÆSIDE
VIRO ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
D. ANDREA ELIA BÛCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI
POTENTISSIMI BÖRVSSIAE REGIS CONSILIARIO INTIMO
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO, FACVLTATIS
MEDICAE SENIORE ET REGIORVM ALVMNORVM EPHORO, IMPERIALIS ACADEMIAE
NATVRAE CVRIOSORVM PRÆSIDE, REGIAR. SOCIETAT. SCIENTIAR. ANGLICAN.
ET BEROLINENS. SODALI, ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO
GRADV DOCTORIS
SVMMSQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS MORE MAIORVM LEGITIME CONSEQVENDIS

DIE XIII. AVGVST A. S. R. c^oIs c^oCLXIII.

PVBlice DEFENDET

AVCTOR
IOHANNES PETRVS SCHMIDT
RIGA - LIVONVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE, LITTERIS BEYERIANIS.

UNIVERSITÄT
SACHSEN-ANHALT
LEIPZIG

VERLAG
B. G. TEUBNER
LEIPZIG

VERLAG
B. G. TEUBNER
LEIPZIG

VERLAG
B. G. TEUBNER
LEIPZIG

GRAVISSIMO ET SPLENDIDISSIMO INCLYTAE
CIVITATIS IMPERATORIAE RIGENSIS

SENATVI
VIRIS

NATALIVM SPLENDORE, INGENII GLORIA,
ABVNDANTIA ERVDITIONIS ET DOCTRINAE, PRAESTANTIA
VIRTVTVM, MVNERVM AMPLITVDINE ET MERITORVM
MAGNITVDINE AC GRAVITATE SPECTATISSIMIS,

ILLVSTRI BV S, MAGNIFICIS, GENEROSIS
PRAENOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, CONSVLTISSIMIS ET
PRVDENTISSIMIS DOMINIS

CONSVLIBVS
SENATORIBVS
SECRETARIIS,

PATRIAE PATRIBVS INDVLGENTISSIMIS,

SALVTIS PVBLICAE
DEFENSORIBVS, CVRATORIBVS
MVSARVM PROMOTORIBVS
MAECENATIBVS, PATRONIS
AC FAYTORIBVS OPTIMIS

OMNI PIETATE ET ANIMI SANCTITATE
VENERANDIS,

HOC QVALECVNQVE STVDIORVM SVORVM

SPECIMEN INAUGVRALE

SACRVM ESSE IVBET

AVCTOR

IOHANNES PETRVS SCHMIDT.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA

DE

CATARRHIS

QVATENVS SALVTEM ADFERRE DICVNTVR.

PROOEMIUM.

Sicuti Philosophi est, ea detegere bona, quae in quibuscunque malis, in Vniuerso hoc comparentibus, obuoluta quasi latent: ita officium, ita vera dignitas a Medico requirunt, vt, quae morbis abscondita insunt, statumque corporis humani interiorem respiciunt, bona euoluat, consideret, atque malis morborum effectibus cautissime discernat, ne vitia indigna in medendis aegritudinibus committat, e quibus dein tristissimi saepe propullulant effectus, nulla haud raro arte nullisque remediis extirpandi. Bona scilicet aequae ac mala, morbis corporis humani adfociata, duplici modo considerari possunt. Alia nempe in liberam hominis aegri influunt voluntatem ita, vt aeger inde ad has

A 3

vel

vel illas liberas actiones subeundas disponatur, quae iam ideo *moralia* erunt. Alia contra ea cum liberis aegroti hominis actionibus vel plane non, vel non descripta ratione cohaerent atque connexa sunt, *physica* idcirco dicenda. Vitam, vitiis deturpatam, relinquere, adque meliorem redire frugem, bonum est morale, quod saepe per aegritudines efficitur. Sunt vero etiam morbi, quorum ope corpori inhaerens nociua materia expellitur, qui ideo bonum, non morale, sed physicum producant. Bona et mala physica, in aegritudinibus latitantia, duplicis iterum speciei deprehenduntur. Vel enim internum magis corporis humani statum, sanitatem nimirum, morbum, et mortem respiciunt, vel non. Haec, ut et moralia, ad Medicinam referri non debent, quum extra sphaeram scientiae medicae sint. Physica vero bona et mala, a morbis pendentia, quae statum corporis humani internum mutant, omnem Medici attentionem merentur, suntque eiusdem indefessa diligentia, aequae ac reliqua Phi-
 lo-

losophorum indagatione, quam maxime digna. Atque hinc, impulsus forsitan argumenti grauitate Medici, ab omni ferme aeuo in id potissimum incubuerunt, vt quid mali, quidue boni morbis insit? ostenderent. HIPPOCRATES et GALENVS plura iam hac in re praestiterunt. HOFFMANNVS, SYDENHAMVS, et qui morborum vi nimium forsitan dedit tribuitque STAHLIVS, copiosius Veterum effata exposuerunt; non pauca adiecerunt eademque ita exornarunt, vt omnes fere Medicos hac in re habuerint dein sequaces. Non potuerunt tamen omnia diuortia impediri. Alii enim generatim omnem morbum salutare Naturae conamen, a quo noxium illud, corpus adffigens, eiicere tur et immutaretur, dicendum esse putabant; alii contra ea non sine ratione ex obseruationibus practicis concludebant, non vnus cuiuscunque morbi finem adeo praestantem, nostroque corpori adeo esse salubrem; alii denique, vacillantium instar, nesciunt, cuinam dissentientium potiores dent partes?

tes? Durans adhuc haec controuersia solide vix dirimi potest, nisi quilibet morbus sub diuerso respectu consideretur, eiusdemque hinc diuersa ad corpus humanum exponatur ratio. Hinc enim fiet, vt noxa et salus, inde a morbis ad corpus humanum redundantes, rite comparari et diiudicari queant.

Specimen huius rei impraesentiarum suppeditabo, de *Catarrhis, quatenus salutem afferre dicuntur*, scripturus. Eo vero magis hoc meae tractationis selegi argumentum, quo saepius fieri solet, vt salus, a catarrhis speranda, nimium extendatur, quoque frequentius est, vt ipsum vulgus omnem salutem in catarrhis reponat. Dicam *primo* de catarrhis, quatenus corpori nostro salutem adferunt; regulas *dein* adducam, quas exsequi debemus, vt salutis, a catarrhis producendae, compotes fiamus. Lectores humaniter rogo, vt haec mea cogitata velint beneuole accipere.

§. I.

§. I.

Nares, sinus maxillares, frontales et sphenoides, cellulae ossis ethmoidis, fauces, oesophagi demum et asperae arteriae interior superficies, docente Anatomia, glandulis scatent, vasculisque abundant tenuissimis, quae, praeunte Physiologia, mucum plorant, eundemque eructant. Vid. HEISTERI *Compend. anatom.* §. 286. *Illustr. de HALLER prim. lin. Physiol.* §. CCCCLVIII. seqq. Quum itaque in istis locis mucus perficiatur secretio, hancque dein excipiat excretio; secretiones vero, pariter atque excretiones, diuersimode, contra sanitatem etiam, mutari et alterari queant, per plura exempla Pathologia id demonstrante; inde colligimus, secretionem mucum, in denominatis locis separati, morbosam reddi atque hinc loca ipsa morbo affici posse.

§. II.

Fieri ergo potest, ut in iisdem partibus (§. I.) secretio plane cesserit, aut valde imminuatur; ut excretio mucum secretioni eiusdem minus respondeat, atque demum, ut loco blandi mucum tenue magis et acre effluat liquidum. *Angina aquosa, oedematosa, catarrhosa tenuis*, (BOERHAAVI *Aphorism. de cognosc. et cur. morbis* §. 791), seu *angina pituitosa* (*Illustr. b. m. ELLERI Obseruat. de cognosc. et cur. morb. praesertim acutis* p. 166.) est distensio vasorum muciferorum faucium, laryngis aut pharyngis, facta a mucum. Haec itaque anginae species oriri debet, quando secretionem mucum, in allegatis locis factam, proportionata non subsequitur excretio et effusio. Angina eapropter pituitosa possibilis est (per anteced.).

§. III.

Vocis iucundae haud exigua pars mollitiei laryngis adscribenda erit. Vid. *Illustr. de HALLER Elem. Physiol. corpor. hum Tom. III. Libr. IX. Sect. III. §. XII.* Verum laryngis mollitiei nequit integre conseruari, nisi

B

mucum

muci blanda materia continuo humectatur. Quamobrem, si mucus laryngem non irrorat, iste rigidus euadit atque *vox rauca* profertur. *Rauicitas* ergo supponit deficientem mucii in laryngis interiora effusionem, quae cum possibilis sit (§. anteced.), raucitatem etiam possibilem esse constat.

§. IV.

Branchus est vel raucitas (§. ant.), vel nimis copiosa mucii in asperam arteriam facta effusio, vel nimia glandularum muciferarum asperae arteriae a mucio repletio, vel denique *branchi*, aut *branchae*, dicuntur frigidi faucium tumores, cum difficili excreatione et anxia aëris inspiratione connexi. Ergo et hoc vitium subnasci potest, quod *branchus* vocatur (§§. II. III.).

§. V.

Quum generatim fieri queat, vt vitia excretionis mucii, in naribus sinibusque nasi secreti, oriantur (§. II.), contingere etiam poterit, vt vasa harum partium mucifera nimium a mucii copia adimpleantur. Subnatum hoc vitium *grauedo* vocatur. Poterit vero incidere quoque, vt largior liquidus, mucosus primo, dein vero acris et mucio tenuioris, copia e naribus stillet (§. rit.); atque vitiosa haec excretio *coryza*, aut *phlegmatorrhagia* nominari solet, quamuis nonnulli phlegmatorrhagiam adhuc a coryza distinguant, perque hanc impeditam quaecumque mucii excretionem intelligendam esse velint. Nolui tamen hic ab usu loquendi a plurimis recepto rantopere recedere, vt de eo nil dicam, quod, probata modo allata coryzae definitione, grauedo a coryza discerni vix queat, quod tamen necesse esse, vltro patet.

§. VI.

Catarrhi vox modo latiori, modo strictiori significato a Medicis usurpatur. Catarrhus *latius* sumtus, significat vitia §§. II. III. IV. V. enumerata. Nimis scilicet latus mihi videtur catarrhi significatus, cuius mentionem

tionem iniicit *Celeberr.* CARTHEVSEVS in *Fundam. Patholog. et Therap.* Tom II. *Seç.* VII. *Cap.* II. §. I. *pag.* 615. et secundum quem catarrhi vox ad oculorum rheuma, seu epiphoram humidam, ad tussim atque diarrhoeam mucosam adplicatur. Quamuis enim catarrhi vocabulum aeque ad haec vitia assignanda vsurpari queat: certum nihilo minus est, Pathologo non licere a significato, quem plurimi Medici probant, recedere. Catarrhus vero *strictiori* significato sumtus, designat modo grauedinem, modo coryzam; iterum enim nimis strictè accipitur catarrhi vox pro sola mucii ad pectus destillatione, licet verum sit, Veteres iam ita locutos esse. Quoniam nunc, qui catarrhis tantam in stabilienda corporis humani salute potentiam adscribunt, ad posteriorem potissimum significatum attendunt; mihi etiam de hoc inprimis sermo erit faciendus. De priori tamen pauca quoque adiciam.

§. VII.

Priusquam solide quidquam de catarrhorum salute stabiliri potest: causae eorum atque inde resultantes ad corpus humanum adfectiones inuestigandae erunt. Ex definitionibus, in superioribus allegatis, elucescit, quemcunque catarrhum supponere vel secretionem mucii deficientem, vel eiusdem liquidi tenuioris et acris aut impeditam, aut nimis copiosam excretionem, vel demum secretionem mucii nimis copiosam cum languida quasi illius excretionem connexam. Quidquid itaque haec vitia in corpore humano producit, catarrhorum causa existere potest. Ut vero haec exactius et sufficienter a me praemittantur, vberius de alio vitio, cum istis simul sub catarrhorum duratione in corpore praesente, verba prius faciam.

§. VIII.

Docet experientia, cum omni catarrho modo veram febrem, modo motus certe febriles connexos esse. Notum vero est ex Pathologia, febrem

aut motus febriles oriri vel ab obstructione, vel a materia irritante. Ergo febris aut motus febriles, ad catarrhum accedentes, vel ab obstructione, vel a materia irritante pendere debebunt. Obstructio non nisi in tantum causa febris motuumque febrilium esse potest, in quantum scilicet cor, mediante adfluente sanguine, in loca obstructa agit. Quodsi ergo cum catarrho ideo adessent aut febris, aut motus febriles, quoniam obstructio vasa occupat: sequeretur exinde, cor, sanguinis allidentis ope, in vasa obstructa suam debere exferere potentiam. Sed cor in vasa secretoria agere non potest ita, ut ipsi, ob haec obstructa, valida nascatur resistentia. Ergo obstructio in causa esse nequit, cur modo febris, modo motus febriles cum catarrhis corpori humano simul inexistant (per anteced. et §. VI.). Hinc itaque materia irritans adit necesse est. Causa, quae cor validius irritat, est vel copia sanguinis, vel huius exorbitans motus, vel demum sales, in massa sanguinea oberrantes. Copia sanguinis huiusque orgasmus februm catarrhalium, motuumque febrilium, quibus catarrhi stipati incedunt, rationem nequeunt in se continere. Demonstrat enim experientia, catarrhos sine plerhora existere, atque, licet cum catarrhis modo leuior, modo grauior connexus deprehendatur orgasmus, is tamen effectus potius erit, quam causa febris et motuum febrilium, catarrhis adfociatorum. Nulla itaque amplius causa, febrem hanc determinans, supererit, quam quae ab alieno sanguini inexistente principio salino proficiscitur. Vnde concludo, *omnia, quae vitia §. anteced. adnotata inducunt, eatenus tantum causas esse catarrhorum sufficientes, quatenus simul efficiunt, ut sales in sanguine abundant.* Sine hac enim determinatione verum catarrhum ingenerare plane nequeunt.

§. IX.

Secretionem mucii deficientem (§. VII.) producant sequentia: I. *Defectus mucii in sanguine.* Quum enim a sanguine omnes secretiones eueniunt;

nunt: necesse est, vt tale tantum, quod sanguini antea inhaerebat, liquidum seceratur. Si ergo sanguis eodem destituatur, secretio illius contingere non potest. II. *Vasa mucifera nimis arctata.* Quodsi enim horum vasorum diameter nimium quantum angusta est, tunc vel nihil, vel humor, mucò tenuior, tantum secerari potest. In vtroque autem casu deficiet mucus. III. *Motus sanguinis magis languescens, quam ad mucifcretionem requiritur.* Omnis enim secretio necessario determinatum sanguinis impetum, quo in vasa secretoria pellitur fluidum secernendum, sibi vindicat. Quomodo ergo secretio perfici potest, si impetus iste desideratur? IV. *Vasa sanguifera, secretioni destinata, nimis angustata.* Tunc enim vel nullum, vel mucò tantum tenuius separatur fluidum. V. *Mucus nimis viscidus.* Quando enim mucus nimia laborat viscositate, vasa mucifera, naturaliter constituta, illius respectu nimis angusta sunt. Deficiet inde itaque mucifcretionis (n. II.). VI. *Vasa mucifera iam obstructa.* Mucus enim in loca ab alio fluido obstructa abire non potest. VII. *Sanguis valde deficiens, aut vasa sanguifera, mucifcretioni inseruientia, obstructa.* Sanguine enim, tamquam fonte fluidorum secretorum, deficiente, nequit vnquam vlla perfici secretio. Haec itaque cessabit semper, si sanguis vel vere in corpore deficiat, vel, praesente eo licet in corpore, caussae adfuerint, eius ad loca secretoria delationem impediens, quorsum obstructio quoque arteriae secerantis pertinebit. VIII. *Glandulae quomodocumque obstructae.* Quum scilicet mucus in corpore humano cryptarum etiam ope seceratur, dum arteriae secerantes tenuius paullo fluidum in easdem eructant, vasorum resorbentium auxilio dein inspissandum: opus est, vt secretio mucifcesset, si glandulae istae simplicissimae fuerint obstructae. Atque idem etiam contingere debet, quando IX. *cryptae et vasa mucifera a copia mucifnimium distenduntur.* Nimia enim harum partium distensio non incongrue potest obstructioni earum in hoc casu substitui.

§. X.

Excretionem mucii (§. VII.) impediunt sequentia: I. *Defectus mucii* (§. anteced.). Fluidum enim secernendis fluidis adnumerandum, nondum secretum, quae tale excerni non potest. II. *Mucii nimia secretio*; tunc enim proportionata eius nequit contingere excretio. III. *Mucii nimia visciditas*, utpote quae transitum illius in vascula sãt tenuia praepedit. IV. *Vasorum excretoriorum coarctatio nimia et obstructio*, quae vitia mucii nimiae visciditati substitui satis apte possunt (n. II.). V. *Mucii nimia acrimonia*, quae irritantem exferit effectum (n. III.). VI. *Virium externarum, nonnumquam excretionem mucii adiuvantium, deficiens actio*. Sic pulmones nimium debiles excretionem hanc saepe retardant et supprimunt. VII. *Materia exterius adplicata acris*, quae vascula excretoria stringit.

§. XI.

Secretionem mucii (§. VII.) copiosorem efficiunt: I. *Abundans mucii copia in sanguine*. Quo maior enim est fluidi secernendi copia in massa sanguinea: eo copiosius hoc ad convenientia loca secretoria deferitur, eoque maiori in quantitate, ceteris manentibus, secernitur. II. *Quae efficiunt, ut sanguis copiosius ad loca mucii secretoria affluat*. Quando nempe sanguis copiosius ad loca mucii secretoria perfertur, fieri aliter non potest, quin intra datum temporis intervallum mucus secernatur copiosius. Nonne itaque generatim inde copiosior debet huius fluidi secretio evadere? III. *Quae vasa mucifera paullulum laxant*. Expediunt nimirum in hoc casu mucus a sanguine separatur; prior hinc copia iam secreta subsequenti minus resistit; vnde celerior et copiosior fit secretio. IV. *Impetus sanguinis ad loca mucii secretoria tendentis, paullulum auctus*. Hic enim, quum diametrum vasorum muciferorum distendat, relaxationi horum vasorum substituen-

stituentus venit (n. III.). V. *Oscula, per quae a sanguine in cryptas deponitur fluidum, mucī praeparationi inseruiens, paululum dilatata.* Minus nimirum tunc fluido affluenti resistunt, quo fit, vt hoc citius celeriusque secernatur. VI. *Excretio mucī praepedita,* cuius dein respectu mucī secretio nimis adaugetur.

§. XII.

Excretio mucī copiosior (§. VII.) euadit, quando I. *mucus paullo maiori in quantitate est secretus et obstacula,* §. X. adnotata, non adsunt (§. anteced.). Etenim demonstratur in Physiologia, excretionem fluidi secreti, eius secretioni semper respondere, nisi vitia suboriantur, quae efficiunt, vt illius excretioni ponatur obex. Quum iam a nobis assumitur haec deesse: aucta mucī secretio auctam simul eius excretionem comitem habebit. II. *Si vires externae, mucum quasi exprimentes (§. X. n. IV.), validius agunt.* Effectus enim causae suae semper est proportionatus, vt iam omittam, inde a validiori fluidi secreti excretionem quoque augeri facile, idque ideo, quoniam subsequens fluidi secreti copia priorem vix resistentem experitur. III. *Si vasa et oscula excernentia laxa reddita sunt.* Hinc nimirum fit, vt minus egredienti fluido resistant. IV. *Si mucus valde resolutus est.* Facilius enim tunc et se et excernitur (n. I.).

§. XIII.

Sales in massa humorum, sanguine nempe indeque oriundis fluidis secretis, abundant (§§. VII. VIII.), quando I. *iidem copiosus, quomodounque id etiam fiat, ad sanguinem deferuntur.* Cibis, potu, aëris acrioris inspiratione, contagio, salinae acris redditae deglutitione, contingere id potest. II. *Si motu humorum intestino sales liberantur et noui oriuntur.* Docetur enim in Physiologia et Chemia, motum eiusmodi humorum intestinum salium tam praesentium explicationi, quam nouorum ortui fauere.

III. Si

III. *Si excretiones serosae aut languescunt, aut supprimuntur.* Serosa enim massa, multis particulis salinis referta, congrue excreta, corpus humanum contra salium defendit abundantiam. Quam primum ergo contigerit, vt eiusdem excretio vel languida euadat, vel supprimatur; opus est, vt sales in humorum massa contineantur copiosiores.

§. XIV.

Mucus tandem tenuis magis (§. VII.) excernitur: I. quando *tenuis iam inexistit sanguinis massae*, vt pote a qua secernitur; II. quando *vasa tam fecerentia, quam secretoria vitiiis*, §. IX. n. II. IV. allatis, *affecta sunt*; III. quando *mucus adeo viscidus aut acris est, vt in oscula ductuum excretoriorum transire nequeat*, tunc enim tenuior tantum eius portio, relicta crassiore, excernitur; IV. quando *sanguinis, ad loca secretoria adpulsi, motus nimium languescit*: mobilior enim allati sanguinis portio, mucosus ergo tenuior, tantum, statu hocce suborto, ad vascula secretoria, mucum recipientia, transibit.

§. XV.

Ortus catarrhorum requirit, vt in descriptis §. I. locis vel secretio mucii deficiat, vel eiusdem liquidi, vel tenuioris et acris excretio aut impediatur, aut nimium excedat, vel demum secretio mucii nimis copiosa, cum languida illius excretionem connexa, adsit, inque corpore quodam obtineat (§. VII.). Demonstrauimus dein (§. VIII.), enumerata haec vitia verum catarrhum producere non posse, nisi in sanguinis massa simul sales abundant. Euicimus tandem §§. IX et seqq. quanam sint causae, mucii se-et excretionem aut nimium imminuentes, aut morbose promouentes, atque vndenam mucii excreti nimia tenuitas eiusdemque et sanguinis acrimonia proueniant? Ergo exinde causae catarrhorum generatim cognosci possunt. Nihil itaque dicunt, nihil explicant, qui catarrhos a defluente e cerebro

rebrosos humore deducunt. Late hic error serpsit, de quo plura proferrem, nisi LOWERYVM pulcre hoc figmentum extirpassè viderem. Vid. Eiusd. *Traët. de Corde Cap. VI.*

§. XVI.

Speciales nunc cuiuslibet catarrhi causae ex generalioribus istis (§. anteced.) deducuntur facile. *Grauedo* est distensio vasorum muciferorum narium sinuumque nasi nimia, a mucositate (§. V.). Supponit ergo partim copiosorem mucositate in his partibus secretionem, partim impeditam illius excretionem, partim denique acrem simul massam, sanguini inhaerentem (§. VIII.). Causae itaque, §§. X. XI. XIII. recensitae, causae erunt grauedinis. *Coryza* vindicat sibi copiosam feri acrioris e naribus excretionem (§. V.). Id ergo, quod mucum excernendum attenuat, quod excretionem illius auget, quod tandem necessarium simul illud irritans (§. VIII.) producit, causa esse debet coryzae. Huius ea propter causa composita est ex causis, quarum mentionem §§. XII. XIII. XIV. inieciimus. Angina pituitosa est distensio nimia vasorum muciferorum faucium, laryngis aut pharyngis, a mucositate (§. II.). Hinc generatim ab iisdem causis proficitur, a quibus grauedinem oriri diximus. *Raucitas* vocatur morbus a deficiente mucositate in laryngis interiora effusione pendens (§. III.). Causae illius itaque speciales continentur §§. IX. X. XIII. Quod *branchum* demum attinet, §. IV. descriptum, causae illius partim absque difficultate ex iis, quae modo allata a nobis sunt, cognosci queunt, partim vero ex iis, quae §§. XI. XII. disputata reperiuntur, hauriantur necesse est (§. IV.). Conf. BOERHAAVIUS l. c. §. 791 et seqq.

§. XVII.

Praemissis iis, quae proxime magis catarrhos efficiunt, causis, causae eorum magis remotae haud difficulter eruuntur. Possent hic ab iis,

C

quae

quae proxime iterum proximas catarrhorum causas (§. anteced.) excludunt, ordiri, atque ex his demum maxime remotas catarrhorum causas deducere. Quum vero illae partim ex Pathologia sufficienter pateant, partim nimis longum meum redderent sermonem: ad eas statim me conuertam catarrhorum causas, quae minus proxime vitia (§§. IX seqq.) in catarrhorum locis (§§. I. VI.) producunt. Referenda huc praecipue erit *excretio peripherica aut suppressa, aut languescens*. Per cutaneam enim hanc excretionem fluidum aquosum et salinum e corpore eliminatur. Verum excretiones serosae aut languescentes, aut suppressae efficiunt, ut sales alieni in humorum massa abundant (§. XIII. n. III.). Ergo excretio peripherica aut suppressa, aut languescens, istam primo corpori inducit affectionem, quae sub omni catarrho necessario supponitur (§§. VIII. XVI.). Deim vero ab eadem causa vitia quoque, se-et excretionem mucii respicientia, in superioribus a nobis allegata, procreari possunt, idque pro diversitate partim acrimoniae inductae, partim earum affectionum, quae in individuo quodam specialissime obtinent. Quum enim sales abundantes irritante effectu praediti sint; facile patet, fieri posse, ut ab excretionem peripherica aut languescente, aut suppressa, mucii se-et excretio impediatur (§. IX. X.). Coarctatio enim vasorum irritationis est effectus (§. IX. n. II. IV. §. X. n. III. IV.). Verum is ipse irritans effectus, principio salino non ita acri existente, sanguinem copiosius ad loca se-et excretoria mucii allicit, absque eo, ut vasa mucifera tantopere constringantur, ut mucii excretio inde impediatur. Tunc vero secretio mucii largior euadit (§. XI. n. II.), accedente praecipue paullo maiori sanguinis impetu (§. cit. n. IV.), quem sales, cor irritantes validius, inducunt facile. Ergo ab excretionem peripherica aut suppressa, aut languescente, mucii secretio poterit etiam augeri. Quoniam autem tunc, respectu nimis excedentis secretionis, excretio languescere debet (§. X. n. II.): aucta illa, ab excretionis periphericae languore

guore aut suppressione, mucī secretio cum languida eius excretionē connexa fit necesse est. Tandem excretio peripherica languescens, aut suppressa, tenuis nimis mucī copiosius excreti causa esse potest. Quoniam enim aqua et sales causae sunt humores nostros resoluentes (per Physiolog.); id omne etiam, quod aquae et salium copiam auget, mucum magis tenuem reddere valebit. Sed massa in cutis superficie excernenda aquosa est et salina. Ab eius itaque in corpore accumulatione maior mucī tenuitas oriri potest, vnde dein fit, vt tenuis quoque et copiosus excernatur mucus (§. XIV. n. I. §. XII. n. IV.). Praeterea vitia haec excretionis periphericae vasa arctare, atque, ob irritationem, vires mucum exprimentes excitare valent (per Patholog. et anteced.), vnde iterum tenuis magis et copiosus excernitur mucus (§. XIV. n. II. III. §. XII. n. II.). Quamobrem dubitare non possumus, quin inde a transpiratione suppressa, aut nimis languida reddita, tenuioris mucī excretio oboriri queat. Quum itaque eiusmodi circa transpirationem oborta vitia non solum materiam irritantem sanguini inducant, verum praeterea quoque se- et excretionis humoris mucosi negotium turbare queant: colligitur inde, ea causam catarrhorum suppeditare sufficientem, si alia adfuerit, quae efficit, vt eorum effectus in loca catarrhi potius, quam in alias corporis humani partes cadant. De hac vero causa inferius dicendum erit pluribus.

§. XVIII.

Fit inde (§. anteced.), vt *commorationes in locis frigidis, vestitus nimis leuis, transitus ex aere calidiori in frigidiorē, itinera, minus conueniente tempestate suscepta*, atque *aquae demum frigidae, corpori, sudanti praecipue, adpersae*, catarrhorum foecundae existant causae.

§. XIX.

Praeter excretionem periphericam sufflammatam aut languescentem (§. XVII.), aliae quoque *excretionēs mucosae inconuenienter suppressae,*
C 2 vel

vel languidae redditae, ad catarrhorum causas referendae veniunt. Notum nimirum est ex iis, quae partim in Physiologia, partim in Pathologia demonstrantur, quod, excretionem quadam languida reddita, aut plane suppressa, alia, priori maxime similis praecipue, intendatur. Quando enim excretio fluidi secreti retardatur, vel plane impeditur, nimia tum fluido de nouo secernendo oritur resistentia, impeditur huius secretio, et sanguis, secretioni alias destinandus, copiosius ad alia loca abit secretoria, ibi auctam dein secretionem produciens. Quum vero sanguis, ad loca secretoria delatus, iis etiam qualitatibus gaudeat, quibus fluidum secretum praeditum esse debet (per Physiol.): sequitur inde, excretionem fluidi cuiusdam secreti, impeditam, eam maxime secretionem auctam reddere oportere, sub qua fluidum, cuius egressus ex alia parte impediatur, separatur a sanguine. Mucosae itaque excretionem impeditae efficient, ut mucii secretio in alia parte increseat. Ergo id quoque in locis, ubi catarrhi haerent, contingere poterit. Nimis vero aucta mucii secretio, in partibus, a catarrhis afficiendis, subnata, impeditam illius producit excretionem (§. X. n. II.), unde catarrhi oriuntur (§. XVI.). Excretionem itaque mucosae aliae inconuenienter suppressae, vel languidae redditae, catarrhorum erunt causae, quatenus cum iisdem tam acris in humoribus materia, quam dispositio in locis catarrhi praesens est. Acris vero materia facile in hoc casu ideo accedit, quod sub mucosis excretionibus, praeternaturalibus potissimum, non minima salium quantitas e corpore eliminatur, ut effectus testantur.

§. XX.

Perspicere satis luculenter ex anteced. possumus, cur *diarrhoecae mucosae, haemorrhoides mucidae, fluxiones uteri mucidae, remediis adstringentibus inconuenienter tractatae*, aut, *frigore ad corpus admissio, suppressae, catarrhos efficiant*? Vid. *Celeberr. CARTHEUSERVS* l. c. §. III.

Vti

Vti enim catarrhi, modo sponte, modo minus rite tractati, diarrhoeam, haemorrhoides albas et fluorem album producunt; ita neglecti hi quoque morbi vicissim caussae catarrhorum euadere possunt.

§. XXI.

Huic catarrhorum caussae (§. XIX.) similis est alia, *retroactio* nimirum *materiae viscidae et acris, in exanthematibus vel ulceribus, in corporis peripheria subnatis, contentae*. Quum enim materia haec viscida, hinc muco similis, ponatur, et praeterea acris quoque concipiatur: retropulsae huius materiae effectus iis respondebunt, quos mucii, acrimonia imbuti, retropulsio procreare solet. Hinc ab eiusmodi materiae retroactione catarrhi etiam excludi possunt (§. XIX.). Vnde elucescit ratio catarrhorum, a *scabie, tinea capitis* et *crusta lactea retropulsa* subortorum. In his enim morbis descriptae materiae conditiones obtinent.

§. XXII.

Verum *aër* quoque *acris* et *humidus* numero catarrhos suscitantium caussarum adnumerandus venit. Aër enim, qui non solum corpus nostrum ambit, sed per os et nares ad pulmones etiam defertur, si acris factus fuerit, sequentia efficit: 1. Stringit vascula cutanea, hinc cohibet impeditque transpirationem; 2. reforptus ad massam humorum, hanc acrem reddit; 3. stringit vasa narium fauciumque excretoria, atque ideo 4. excretionem mucii in his partibus sufflaminat (§. X. n. VI.), qua praepedita, secretio mucii adaugetur (§. XI. n. VI.). Aër itaque acris modo immediate (§. XVI. et anteced.), modo mediate, transpirationem nimirum supprimendo, caussa catarrhorum existere potest (§. XVII.). Quod humidum attinet aërem, ille excretoria cutis vascula ita afficit, vt humidum secretum, quod continent, eiicere nequeant. Supprimunt itaque transpirationem, atque catarrhorum euadit caussa (§. XVII.). Laxando dein vasa, obstructions

in vasis muciferis narium fauciumque, quae sub transitu ad pulmones attingit, facile producit, quae novam catarrhorum suppeditant causam (§. XVI.). Quamobrem tam acris, quam humidus aër catarrhorum ortui fauet.

§. XXIII.

Innotescit ex §. anteced. et §. XVII. ratio, cur catarrhi *vere* et *autumno* tam frequentes occurrant? Acrimoria scilicet aëris, celerrimae faepe tempestatis e calida in frigidam atque e frigida in calidam mutationes, incuria hominum, non satis sese corpusque suum contra has munientium, phaenomenon hoc producent.

§. XXIV.

Copia etiam atque *nimia mucis visciditas* catarrhis fauent. Quum enim in eiusmodi corporibus, quae muco vel nimium opplentur, vel viscido laborant, facile, ob languidas scilicet vires assimilantes, atque ferosarum excretionum malum successum, humorum nascatur acrimonia; et ab ipsa dein aut copia, aut visciditate mucis nimia, varia circa se - et excretionem mucis vitia oriri queant (§§. IX. seqq.); hincque tandem, adiuncta acrimonia, catarrhi producantur (§. XVI.): nullum poterit dubium esse, quin copia et visciditas mucis nimia corpora ad concipiendos catarrhales adfectus quam maxime disponat.

§. XXV.

Ergo (§. anteced.) corpora, quibus vitia haec contigerunt, prae ceteris catarrhis adfici debent. Pertinent huc *subiecta phlegmatica, infantes, foeminae* etiam, denique isti homines, quibus *irresolubiles* atque *viscidi cibi* sunt ad palatum. *Celeberr.* CARTHEUSERVS l. c. §. III.

§. XXVI.

Ob eandem ferme rationem (§. XXIV.) *plethora* atque *congestiones sanguinis versus caput* catarrhos inducunt. Plethora enim, quum genera-

tim

tim nimis magnam sanguinis supponit quantitatem, maiorem etiam mucii in sanguine copiam inuoluere debet. Praeterea exinde acrimonia humorum originem suam sumere potest, dum nempe plethora et affricum sanguinis cum vasorum lateribus, hinc resolutionem saliumque liberationem, auget, et liberiorem minusque impeditum se- et excretionum progressum prohibet. Quapropter plethora ad catarrhorum causas iure pertinebit (§. XXIV.). Vnde etiam fit, vt *subiecta sanguinea* frequentius catarrhos concipiant. Congestiones, ad loca secretoria directae, et a sanguine factae, se- et excretionum negotium grauius turbant, fufius id demonstrante Pathologia. Quando itaque congestiones eiusmodi ad loca catarrhorum vergunt, quale quid sub sanguinis versus caput congestione contingit; quando sanguinis acrimonia simul adest, aut causa congestionis ita comparata est, vt praeter hanc salium quoque nimis auctam in sanguine reddat quantitatem: inde a congestionibus massae sanguineae versus caput necessarius fit catarrhorum ortus. Confer. §§. XVI. XVII. Patet hinc simul, catarrhos capitis morbis sese adiungere posse.

§. XXVII.

Quum haemorrhagiae sollemnes suppressae plethoram et congestiones versus alias partes efficiant: sequitur exinde, *eiusmodi haemorrhagias obstructas* catarrhos ingenerare posse (§. anteced.). Referri huc potest *fluxus mensstruus* et *haemorrhoidalis cohibitus*. *Celeberr.* CARTHEVSERVS l. c. *Narium* etiam *haemorrhagia*, *imprudenter suppressa*, huc pertinebit, quando scilicet per adstringentia et cohibentia remedia haemorrhagia eundem ipsa, non vero congestio ad nares tollitur. Tunc enim secretio mucii eiusque excretio turbantur.

§. XXVIII.

Denum *acrimonia sanguinis* catarrhos procreare valet. Acrimonia nimirum sanguinis mucum etiam, hinc et eum, qui ad loca catarrhi defer-

tur,

24 DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, DE CATARRHIS,

tur, acrem supponit. Acris vero mucus vitia se-et excretionis mucii efficit (§§. IX seqq.), vnde catarrhi suscitari possunt (XVI.). Quamobrem acrimonia sanguinis ad catarrhorum causas referenda erit. Nonne hinc augurari licet, catarrhum saepe ab ipsa febre procreari, quam acris in sanguine producta materia accendit? Neque ratio, neque experientia huic assero contradicere mihi videntur. Nocivam in corpore haerentem materiam ad loca se-et excretoria vi cordis, ab ista materia grauius irritati, deferri, ex causa, quae cor mouet, ex phaenomenis febris, et ex communicatione vasorum inter se cognosci sufficienter potest. Dein ipsa experientia docet, febrem, quam *catarrhalem* dicere solent, prius catarrho ipso adesse nonnumquam, vnde verosimiliter concludere possumus, febrem demum, Naturae vi quasi excitata, febrilem materiam ex parte ad loca catarrhi derulisse. Frequentius forsitan haec obseruarentur, si partim aegri Medici auxilium citius implorarent, partim Medici ipsi ad phaenomena occurrentia maiori cum cura attenderent.

§. XXIX.

Recensitae haectenus a nobis catarrhorum causae in tantum demum catarrhos producunt, in quantum in loca, quae a catarrhis occupantur, agunt. Quum vero praeter haec alia quoque existant loca, se-et excretioni mucii destinata, atque ex ipsis allatis causis sufficienter ad minimum adpareat, quod, si adfuerint, in partes, quas catarrhi adstingunt, agere necessario debeant: sequitur, praeter istas causas aliam adhuc simul in corpore praesentem esse oportere, quae id efficit, vt illae in haec potius, quam alia corporis humani loca agant (§. XVII.). Quenam nunc haec causa sit? vltius inquirendum restat. Patet ex superioribus, sub omni catarrho se-et excretionem mucii in naribus, sinibus, faucibus accusandam esse, atque modo hoc, modo illo vitio laborare (§§. IX. seqq. §. XVI.). Quodsi itaque
 catar-

catarrhus quidam a caussa interna effici debet: caussa quaedam adfit necesse est, quae nociuam materiam ad loca catarrhi allicit. Huc vero pertinent omnes caussae, quae congectionem humorum produciunt. Ergo catarrhus, a caussa interna oriundus, requirit, vt caussis catarrhorum generalioribus (§. XVI.) eae accedant, quae humores ad loca, a catarrhis afficienda, congerunt. Verum irritatio, debilitas arque locorum vicinitas sunt eiusmodi caussae, quae congectionem humorum ita dirigunt, vt, si ab interna caussa determinanda sit, ad certa tantum loca vergat. Quamobrem catarrhi, quorum caussa magis est interna, praeter generales §. XVI. recensitas caussas, modo irritationem, modo debilitatem, modo dispositionem quandam, a locorum vicinitate profectam, in partibus, a catarrhis obsidendis, supponunt. Vid. *Illustr. PRAESIDIS Dissert. de neglecta benigna febre catarrh. frequ. morbor. pulmonal. caussa*, §. VI. Quodsi vero a caussa materiali externa proueniunt catarrhi, v. g. ab aëre acri, solus tunc contactus sufficit ad labem hanece partibus istis inducendam; neque opus est tunc necessario, vt in his aut debilitas, aut alia irritatio peculiaris praeeexistat, licet certum sit, quod, si alia caussa praedisponens simul adest, effectus debeat esse longe facilior.

§. XXX.

Sufficienter, pro instituto nostro, de catarrhorum differuimus caussis; transcundum itaque erit ad eorundem effectus (§. VII.). Si, quae in superioribus (§§. II. seqq.) de catarrhis dicta sunt, attente consideraueris: reperies facile, catarrhos vel auctam quandam acrioris cuiusdam fluidi excretionem, vel nullam eiusmodi excretionem necessario supponere. Illuc coryza pertinet (§. V.); huc vero angina pituitosa, branchus, raucitas, grauedo (§§. II. III. IV.). Quum itaque catarrhorum species hac in re a se inuicem differant; quumque, vti dein adparebit, catarrhorum effectus inde ab ista differentia diuersi reddantur: consideraturi catarrhorum effectus,

ctus, primo illorum indagabimus effectus, in quibus largior excretio non adparet, subiunctis dein istis, qui a catarrhis, quatenus largiorem liquidi acrioris sibi vindicant excretionem, producuntur.

§. XXXI.

Effectus equidem, qui ab istis catarrhorum speciebus pendent, quae nullam auctiorem, sed imminutam potius mucī excretionem requirunt (§. anteced.), ita considerari possent, ut, generalioribus effectibus praemissis, ad magis speciales descenderemus; varias quoque diuersitates hac in re stabilire possemus, quum ex superius allegatis harum specierum causis facile colligi queat, quod sub iisdem modo mucī secretio notabiliter cesser, modo ita adaucta sit, ut eius respectu excretio mucī languescat, haecque contingat vel ita, ut mucus, copiosius secretus, in vasculis stagner, uti sub grauedine et angina pituitosa, vel hac ratione, ut copiosius tantum cauo cuidam infundatur, prouti hoc sub broncho fit (§. IV.). Ne vero praeter necessitatem meum hac de re sermonem extendam: iuuabit, speciales statim horum catarrhorum adducere effectus, ut tamen simul generalioris istius effectus, ab acrimonia pendentis, febris nimirum aut motuum febrilium (§. VIII.), memores semper simus, de quo vterius hic dicendum non erit, quum eodem iam, ut principio, vsi simus.

§. XXXII.

Ergo *grauedo* (§. V.) hos excludit effectus atque supponit: I. *Congestiones sanguinis versus caput*. Grauedo enim auctam secretionem mucī in sinibus nasi naribusque requirit (§. XVI.), quae auctam sanguinis quantitatem, ad haec loca adpulsam, sibi vindicat; praeterea vero sub omni catarrho acre irritans humorum oceano innatat, quod noua congestionum sanguinis versus caput existit causa (per Pathol.). Ergo necesse est, ut cum omni grauedine simul congestio sanguinis versus caput connexa sit.

II. *Gra-*

II. *Grauitatis sensum, circa sinus frontales perceptum.* Grauedo enim a nimia mucii copia, indeque pendente vasorum muciferorum distensione atque languida mucii per nares excretionem, exoritur (§. V. XVI.). Hinc sub grauedine sinus etiam frontales a mucio nimium quantum adimplentur. Quum vero, quando in parte quadam corporis humani copia fluidi cuiusdam nimium adaugetur, sensus inde grauitatis ponderisque subnascatur: talis etiam sensus, praesente grauedine, circa sinus frontales percipi debet.

III. *Dolorem capitis.* Proficiscitur hic partim a congestione sanguinis versus caput, partim a sensu grauitatis circa sinus frontales (n. I. II.). IV. *Siccitatem tunicae pituitariae eiusque ardorem.* Vid. *Celeberr. CARTHEVSEI Fundam. Pathol. et Therap. Tom. I. Sect. VI. Cap. II. §. I.* Tunica enim pituitaria mucio continuo illinitur sub sanitatis statu, hincque impeditur, quo minus sub transitu aëris per pulmones exsicceetur. Quando ea propter contingit, ut mucus iste deficiat, prouti sub grauedine esse debet (§. XVI.), opus tum est, ut siccitas tunicae pituitariae inde originem suam sumat. Eadem causae ardor huius tunicae adscribendus erit. Continua enim adeo nudorum, fluidoque inungente destitutorum, neruorum ab aëre facta irritatio ardorem procreabit, quem adaugeta simul sanguinis congestio (n. I.) grauiorem reddit. V. *Respirationem laesam.* Ob insolitam scilicet tunicae pituitariae distensionem in- et egressus aëris valde impeditur, quae de causa fit, ut neque in- neque exspiratio rite succedat. VI. *Oculorum splendorem, lippitudinem cum sensu morsicationis in angulis oculorum.* Vid. *CARTHEVSEI l. m. c.* Grauedini praesenti congestio sanguinis versus caput semper accedit (n. I.), quae itaque cum oculis quoque communicari debet. A maiori vero sanguinis copia, ad organum secretorium delata, largior oritur fluidi, ibi separandi, secretio. Praesente ergo grauedine fluidum, in oculis secernendum, copiosius secernatur necesse est. Hinc autem splendor oculorum et lippitudo deriuari debent (per Pathol.).

obrem ista modo dicta symptomata cum grauedine connexa erunt. Quoniam tandem catarrhi sine acrimonia fluidorum concipi non possunt (§. VIII.): inde sensus ille morificationis in angulis oculorum deduci debet. VII. *Olfactus et gustus imminutionem*, quae partim a neruorum ariditate (n. IV.), partim a compressione eorum, a distensione vasorum muciferorum inducta, et motus fluidi neruei, per odoriferas particulas concitati, propagationem ad sensorium commune impediende, partim a tenacitate mucii, papillulis linguae nimium adhaerentis, efficitur. VIII. *Tussim et aliam catarrhi speciem*. Quum enim sub omni catarrho acrimonia sanguini insit, et vitia, in vna corporis humani parte suborta, facile sese extendant ad loca vitio affectis magis vicina: inde a grauedine et tussis et aliae catarrhi species oriri queunt. IX. *Adpetitus prostrationem*. Pendet haec partim a gustus imminutione (n. VII.), partim a visciditate mucii vel deglutiti, vel ab ipso sanguine ita iam in ventriculo secreti. Quidquid enim irritationem ventriculi impedit, illud ipsum adpetitum profernere valet. X. *Frequentem sternutationem*, quae a deficiente mucositate, hincque oriunda tunicae pituitariae ariditate facilique neruorum irritatione, subnascitur. XI. *Somnum interruptum, aut somnolentiam, vertigines, difficilem auditum, morbos pulmonales*, aliaque vitia, quae a congestione sanguinis versus caput, a facili morbi ad vicina loca transitu, ab istis denique, quas recensuimus, affectionibus morborum oriri et deriuari possunt.

§. XXXIII.

Sequuntur nunc *Anginae pituitosae*, grauedini valde similis, effectus. Hi vero sequentes erunt: I. *Tumor faucium*, a distensione vasorum muciferorum proueniens. II. *Dolor partium adfectarum*, itidem distensionem earum, a mucositate factae, adscribendus. III. *Laesa, aut respiratio, aut deglutitio, aut vtraque actio*. Partes enim, ab eiusmodi angina adfectae (§. II.),

§. II.), deglutioni inferuunt, easdemque aër sub in- et expiratione transire debet. Distensio itaque earum vtramque actionem laedere poterit. IV. *Tussis*, quae partim a laesa respiratione (n. III.), partim ab acrimonia sanguinis (§. VIII.), partim a destillatione mucii a faucibus ad pulmones subnascitur. V. *Dolores pungentes circa pulmones*, ab iisdem causis, quae tussim efficiunt (n. IV.), deducendi. VI. *Raucitas*. Acrimonia enim mucii, sub angina ad fauces congesti, spasimum in aspera arteria producere potest, vnde raucitas nascitur (§. XVI.). VIII. *Adpetitus prostratio* (§. anteced. n. IX.). Confer. BOERHAAVE l. c. §. 794.

§. XXXIV.

Raucedinis nunc effectus considerandi veniunt. Pertinent huc sequentes: I. *Vox rauca*, cuius ratio ex iis iam, quae §. III. dicta sunt, elucescit. II. *Ariditas laryngis*, ob mucii defectum (§§. II. XVI.). III. *Nimia laryngis irritabilitas*, quae itidem a mucii defectu et ariditate laryngis exoritur (n. II.). IV. *Tussis*, cuius causa est nimia laryngis irritabilitas (n. III.), accedente ad eam consensu laryngis cum bronchiis. V. *Pruritus in partibus affectis, immo dolor*, ob ariditatem et continuam laryngis irrationem. Ex quibus recensitis effectibus reliqua raucitatis symptomata minus necessaria facile deducuntur.

§. XXXV.

Branchus sumitur modo pro raucitate, modo pro angina pituitosa, modo pro stagnatione mucii vel in glandulis asperae arteriae muciferis, vel in cauo huius arteriae (§. IV.). Effectus itaque branchi patent partim ex §§. XXXIII. XXXIV. partim vero sequentes sunt: I. *Difficilis respiratio*; ob mucii enim accumulationem in aspera arteria, quam aër sub suo ad pulmones itinere exque his egressus transit, in- et exspiratio rite contingere nequit. II. *Tam in- quam exspiratio redditur sonora*, ob mucii excedentem

copiam, in aspera arteria praesentem. III. *Tussis*; omne enim id, quod respirationem laedit, causa est tussis, quorsum ergo branchus quoque pertinebit (n. II.). Accedit ipsa mucii stagnantis acrimonia (§. VIII.). IV. *Anxietas, congestio sanguinis versus caput et pulmones*, quae partim a laesa respiratione (n. II.), partim a tussi proficiuntur. Vnde noui denuo oriuntur effectus.

§. XXXVI.

Delineauimus sic maxime frequentes eiusmodi catarrhorum effectus, qui cum languida mucii excretionem connexi sunt. Nunc vero *coryzae*, seu istius catarrhi, sub quo maior mucii copia excernitur, effectus pensandi veniunt (§. XXX.). Referendi huc sequentes sunt: I. *Imminutio mucii*, in corpore praesentis. Largior enim huius fluidi adest excretio. II. *Imminutio acrimoniae*, humoribus sub omni catarrho inexsistentis (§. VIII.). Fluidum enim largius excretum est acre (§. V.). III. *Imminutio plethorae*. Quo enim maiori in quantitate fluida secreta excernuntur, eo magis sanguinis quantitas, in corpore praesens, imminui debet, nisi forsitan per alias causas tantum denuo sanguini accedat, quantum ei detractum est. IV. *Puritas sanguinis, ad cerebrum vehendi*. Constat enim ex Physiologia, quod sanguis, ob mucii in sinibus nasi naribusque secretionem, hancque dein subsequenter excretionem, purior magis ad cerebrum vehatur. Largior itaque mucii excretio, sub coryza seu phlegmatorrhagia contingens, puriorem necessario hunc sanguinem reddere debet. Atque hoc sensu dici omnino potest, *catarrhos cerebrum purgare*, quia in re disputanda adeo multi quondam fuerunt Medici. Errarunt vero, qui ex destillatione feri visceris et acris a cerebro ad nares hanc deduxerunt cerebri purgationem, quae de re vide §. XV. V. *Morbos viscerum, ex acrimonia feri oriundos, praecauet*. Imminuitur enim acrimonia humorum ope eiusmodi catarrho-

tarrhorum (n. II.). Quot itaque quantique sunt morbi, quorum ortus hoc Naturae conamine impeditur! Vid. *Illustr. PRAESIDIS Dissertat. citat.*
 VI. *Dolorem et arrosionem partium adfectarum nonnumquam efficit pblegmatorrhagia, maligna potissimum*, ob mucii et feri largius excreti acrimoniam (§. VIII.). Demum VII. *simillima, sed mitiora, producit symptomata, ac grauedo* (§. XXXII.). Coryza enim cum leuiori quadam grauedine (§. V.) semper stipata incedit; vt de eo nil dicam, quod grauedo per coryzam successiue soluatur, testante id satis superque experientia. Nonne itaque similia symptomata ab ipsa coryza produci debent?

§. XXXVII.

Omnia nunc collegimus momenta, quae ad diiudicandam et determinandam catarrhorum salutem necessaria nobis videbantur. Res ipsa, his praemissis, breuibus absolui potest. Quando in morbo quodam quidquam reperimus, quod cum sanitate corporis humani consentit: dicere tunc solemus, hunc *morbum eatenus salutem adferre corpori humano*. Qui ergo morbus statum sanitatis magis confirmat, qui dispositionem morbosam aut tollit, aut imminuit, qui denique morbos praecauet grauiiores, is eatenus corpori humano itaque adferet salutem.

§. XXXVIII.

In quolibet morbo non nisi tria detegere possumus, morbum nimirum ipsum, causas illius, et effectus. Quodsi ea propter de morbo quodam adfirmetur, eundem salutem corpori nostro adferre: necesse est, vt huius causa vel morbus ipse, vel eius causae, vel denique effectus, inde a morbo in corpore humano producti, existant. Morbus, in se spectatus, semper est quidquam, quod a sanitatis statu desectit, alias non esset morbus. Qui ergo adfirmat, morbum, in se spectatum, salutem corpori humano adferre, is concedere debet, ab imperfecto, quatenus est imperfectum,

fectum, posse perfectum effici. Hoc vero aduersatur primis cognitionis humanae principiis. Ergo morbum quendam, in se spectatum, corpori humano salutem adferre, nequaquam adserere possumus. Quamobrem etiam catarrhi, quatenus morbi sunt, et in se spectantur, nullam corpori nostro adferunt salutem, sed potius, quantum possunt, illius interitui fauent.

§. XXXIX.

Quid vero de causis catarrhorum dicendum? Dari morborum causas, quae corpori salutem adferunt, dubitari nequit. Docet id exemplum, a fluxu menstruo regulari petitum. Quando in subiectis sexus sequioris, maxime etiam ceteroquin sanis, fluxus ingruit menstruus, ista nihilo minus varia percipere solent incommoda, v. g. tensiones, motus febriles, quibus morborum nomen procul dubio competit. Fluxus interim menstruus regularis, horum morborum causa, corpori salutem adfert. Sunt itaque morborum causae, quae ad salutem corporis humani tendunt. An ergo catarrhos, ob causas, a quibus efficiuntur, corpori nostro salutem adferre, dici potest? Nego id. Notabimus enim, a) morbum non ideo statim salutem adferre, quoniam eius causa corpori conducit. Quis spasmos, a fluxu menstruo regulari pendentes, dixerit salutare? Licet ergo concipere etiam velimus, causas catarrhorum corpori nostro salutem adferre: non ideo tamen statuere possemus, catarrhos ipsos nobis adeo existere salutare. b) Nullam causam catarrhorum corpori nostro salutem adferre. Patet id ex ampla causarum istarum recensione, in superioribus suppeditata. Omnis enim catarrhorum causa vel morbus est vere, vel saltem dispositio morbosa. Hinc catarrhi ob causas quoque, a quibus pendent, corpori humano nullam adferunt salutem. Neque memini etiam, quemquam hoc affirmasse.

§. LX.

§. XL.

Restant itaque tantum catarrhorum effectus (XXXVII). Effectus catarrhorum, vti in superioribus ostendimus, duplici modo considerari possunt. Vel enim pendent a largiore fluidi acrioris excretionē, vel oriuntur a mucī aut valde imminuta secretionē, aut valde languida excretionē (§. XXX). Ad posteriores effectus pertinent: congestiones sanguinis verus caput et pectus, sensus grauitatis circa sinus frontales, siccitas et ardor tunicae pituitariae, dolor capitis, respiratio laesa, oculorum splendor, lippitudo cum sensu morificationis in angulis oculorum, olfactus, gustus et appetitus imminutio atque prostratio, tussis, febris, nouus catarrhus, sternutatio frequens, somnus interruptus, somnolentia, vertigo, difficilis auditus, morbi pulmonales, dolor faucium, laesa deglutitio, dolores pungentes circa pulmones, vox rauca, dolor laryngis, ariditas et nimia eius sensibilitas, anxietas et respiratio sonora. Consideres, quaeso, nunc fusc hic recensitos catarrhorum effectus, atque nullum reperies, cui salutem adscribere posses, praeter lippitudinem, tussim et sternutationem frequentem, quibus scilicet fit, vt pars materiae nociuae e corpore expellatur. Quoniam vero lippitudinis ope non adeo magna feri acrioris copia excernitur, et praeterea acris ad oculos delata materia pessimos producere potest effectus; quum tussis, cum catarrhis coniuncta, sicca frequentissime fit, atque demum sternutatio frequens plus detrimenti, quam commodi posse trahere solet: perspicere facile possumus, istos catarrhorum effectus non ita esse comparatos, vt ideo catarrhis tanta tamque magna tribui debeat salus. Vt iam id omitram, quod in nonnullis subiectis recensita symptomata tristiorum effectuum causae euadere facile queant. Quantum nocebit lippitudo subiectis, oculorum vitio laborantibus! Quantum detrimenti afferet tussis hominibus, quibus pulmones valde sunt laesi! Quam

E

magna

34 DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA, DE CATARRHIS,

magna denique est frequentiorum sternutationum noxa in subiectis, quorum pectus male est conformatum! Catarrhos itaque vix ideo praedicandos laudandosque esse autumo, quod lippitudinem, tussim et sternutationem frequentem efficiant.

§. XLI.

Sed dicendum demum adhuc est de istis effectibus, quos catarrhi, cum largiore fluidi acrioris excretionem coniuncti, generant (§. anteced.). Isti effectus vel cum recensitis (§. ant.) conveniunt (§. XXXVI.), vel non, sed magis sunt speciales. Quod priores attinet, hi vel plane non, vel parum salutis corpori humano adferre possunt (§. anteced.). Maxima ergo salus, a catarrhis hisce expectanda, specialioribus horum effectibus inniti debet, ita tamen, ut huc arrosio partium (§. XXXVI. n. V.) non referatur, utpote quae minime cum statu sanitatis conspirat, neque vllum producit effectum, a quo salus speranda esset. Muci scilicet abundantia vel verus est morbus, vel saltem dispositio morbosa; acrimonia, plethora, morbos involunt; puritatem denique sanguinis, ad cerebrum deferendi, efficere, viscerumque morbos praecavere grauiore, effectus sunt, qui cum sanitate consentiunt (per Physiol. et Pathol.). Verum a coryza producuntur (§. XXXVI.) mucii, plethorae et acrimoniae imminutiones; cerebrum inde purgatur et grauiore praecautentur morbi. Vnde constat, *horum effectuum respectu catarrhos praecipue salutem corpori humano adferre, interque illos coryzae prae ceteris hanc salutem tribuendam esse.*

§. LXII.

Quamvis vero certum sit, catarrhos vere salutem corpori adferre nostro: cauendum tamen est, ne eandem nimium extendamus. Sunt enim *primo*, qui coryzam, ob sperandam inde salutem, *ne morbum quidem esse concedunt*. Pertinet huc praecipue *Celeberr.* CARTHEVSERVS. Postquam

quam enim (Dissert. de Plethorae imminut. critica per varias excret. mucosas, Francof. 1746. §. VII.) varios salutare coryzae effectus recensuerat, haec adiicit: *Vnde liquido pariter innotescere opinor, coryzam, autumnalem aequae, ac vernalem, rectius morborum remediis, quam ipsis morbis adnumerari, eandemque haemorrhagiae aut venaessectionis vice saepissime perfungi, licet patientibus aliquam molestiam creare soleat.* Simile iudicium fert in *Fundam. Patbol. et Therap. Tom. I. Sect. VI. Cap. II §. I.* Verum, ut pace eximii huius Viri dicam, non video ego quidem, cur coryzae ideo morbi nomen tribui non queat, quod salutem corpori adfert? Dantur diarrhoeae salutare. Quis vero negabit, eas morborum numero accensendas esse? Ipse *Cel. CARTHEVSEVS* ita sentire videtur. Quamvis enim (l. m. c. *Tom. II. Sect. II. Cap. X.*) largiatur, existere diarrhoeas maxime salutare, numquam tamen ibi adfirmat, hasce diarrhoeas ideo non esse morbos. Quilibet morbus, salutaris quoque, praeternaturale quidquam in corpore supponit, cuius respectu morbus dicendus venit. Nonne idem de coryza valebit?

§. LXIII.

Alii hanc de coryzae salute conceptam opinionem ita extendunt, ut illam nullis medicamentis unquam turbendam esse credant. Nunc verum equidem est, quod inconuenientia medicamenta sine magno periculo sub coryza adhiberi non possint. Verum quoque est, quod medicamenta ad leuiorem coryzam tollendam vsurpari non debeant. Sed prius non de coryza tantum, verum de quolibet morbo valet, atque posterius ob catarrhi leuitatem, non vero ob periculum, a conuenienti medicamentorum vsu metuendum, Medici suadent. Non possumus itaque exinde colligere, nullis unquam medicamentis ad imminuendam tollendamque coryzam vtendum esse. An vero ideo omnia omittenda sunt medicamen-

36 DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, DE CATARRHIS,

ta, quoniam coryza morbus est salutaris? Sed Medici ipsi ad facilitandos, immo nonnumquam imminuendos et reprimendos morbos salutare medicamentis vtuntur.

§. XLIV.

Alii tandem coryzam adeo salutarem esse dicunt, vt nullo vmquam remedio nulloque medicamento tanta salus effici queat, quantam coryza producit. Verum enim vero omnes salutare coryzae effectus per congruorum remediorum vsum non tantum impetrare, sed etiam conuenientius adipisci possumus. Plethoram melius tollit venaesectio, immo sudor eundem praestat effectum; mucii nimiam copiam imminuimus melius per resoluentia, laxantia, diaphoretica et diuretica; acrimonia tollitur conuenientius vsum remediorum, partim acre ad excretionem praeparantium, partim diaphoreticorum, diureticorum et laxantium; similia denique his et cerebrum purgant, et morbos viscerum, a vitiiis istis subnascentes, praecauent, atque id ita quidem, vt minora inde ad corpus humanum redundent incommoda. Patet ex his simul, *quantopere salus, quam a coryzae praesentia sperare possumus, restringenda sit*, neque minus elucescit, *catarrhos ob salutem suam numquam exoptandos esse*. Plura de catarrhorum salute hominumque praeconceptis hac in re opinionibus disputauit egregie *Celeberr. TISSOT*, in *Avis au peuple sur sa santé*, Edit. germ. §. 112. seqq.

§. XLV.

Diximus de catarrhis, quatenus corpori nostro salutem adferunt. Sequitur nunc, vt *regulas* quasdam adiungamus, quas obseruare oportet aegros ex catarrhis, indeque salutem sperantes. Quum ideo maxime salutem adferant catarrhi, quod largior sub iisdem fit fluidi acrioris excretio (XLI): *hinc omne id euitandum erit, quod hanc impedit ita, vt ad nobiliora*

biliora loca feratur fluidum acre; id contra ea agendum, vsurpandum atque adbibendum est, quod mucii excretionem promouet, et incommoda, inde ab illius in vasis muciferis stagnatione oriunda, aut tollit, aut imminuit. Generalis haec est regula, ex qua reliquae magis speciales deducuntur facile.

§. XLVI.

Huc itaque sequentes pertinebunt regulae: I. *Cauendum est, ne transpiratio imminuatur; eo potius erit adnitendum, vt continuo vigeat.* Alias enim materia catarrhalis noua capit augmenta (§. XVII.), viscerumque variae laesiones inde metuendae sunt. II. *Aër frigidus, nimis calidus, humidus, sicus et acris fugiendus est.* Inde enim ab istis aëris vitiis modo transpiratio laeditur, modo materia catarrhalis retropellitur, modo causae, catarrhum huiusque effectus producentis, magnitudo increfcit. III. *Euitentur reliquae catarrhorum causae, in superioribus (§. XVII. seqq.) recensitae.* Increfcente enim causâ, increfcit effectus, inde oriundus. IV. *Quando coryzam praecedens grauedo nimis vrget, spontaneamque sui per coryzam resolutionem nimis diu renuit: poterunt tunc resolutentia remedia externa, mitius agentia, vt et interna, cum diaphoreticis, diureticis et acrimoniam emendantibus remixta, vsurpari, ita tamen, vt ea prae ceteris eligantur, quae blandius magis agunt.* Ad resolutionentia, externa praecipue, semen Nigellae referri meretur, quod contusum, sacculo inclusum, naribus admoueri poterit. Fortiora errhina minus commendarem; non tantum enim tam caput, quam pectus valde adficiunt, verum plerumque etiam momentaneum tantum auxilium afferunt; quid? quod nonnumquam, ob fortissimam vasorum contractionem, materiam catarrhalem repellunt. *Celeberr. TISSOT l. c. §. 190.* vapores aquae dulcis calidae naribus attrahendos suadet. Verum isti vapores nimium vasa

relaxare videntur. Melius huic scopo aquae, quacum aromaticae plantae coctae sunt, vapores destinari possunt, quos Idem clariss. Vir commendat. Confortantia cephalica et roborantia caput, exterius adhibenda, caute applicari debent, et cauendum est, ne materia catarrhalis retropellatur, aut subiectis, adeo fragrantem odorem perferre non valentibus, molestia creetur. Interno vsui prae ceteris destinari possunt Ess. Pimpin. alb. Ess. Helen. Ess. Succini, Scordii, alexipharmaca denique STAHLII. Horis dein vespertinis pulveres temperantes, resolventes et diapnoici exhiberi possunt, quorum compositio abunde iam innouit. V. *Omnia vitanda sunt, quae nimiam humorum rarefactionem efficiunt.* Eiusmodi enim res, aut remedia, simul acrimoniam augent, hincque nociua sunt. Pertinent huc spirituosa, calor nimius externus, atque animi pathemata, quae simul transpirationem minuunt (n. 1.). Quare etiam Essentiarum vsus in sensibilibus subiectis plane exulare debet.

§. XLVII.

Duo adhuc remedia hic attingenda erunt, quae salutarem catarrhorum effectum praepedire multi putant, *Venaesectionis* nimirum et *laxantia*. Quod Venaesectionem attinet, de ista vberius iam multa differuit *Illustris PRAESES*, in *Dissert. de Venaesectione in febris catarrh. non semper nociua*. Nos itaque ea tantum hic adducemus, quae de vsu eius sub simplici catarrho dicenda veniunt. Ideo scilicet nonnulli venaesectionem sub simplici catarrho reformidant, quoniam, ea instituta, febrem catarrhalem ex simplici catarrho suboriri autumant. Neque specie destituitur hoc argumentum. Mucus enim ad loca catarrhi, hoc praesente, congestus, acris est, atque ipse sanguis, qui tunc critice quasi ad istas partes deferretur, non leui acrimonia imbutus est. Facta venae incisione sanguis deriuatur; refluit itaque ad loca catarrhi propulsus sanguis, suamque acrimoniam cum reliquo denuo communicat, hincque febrem catarrhalem accendit (§. VIII.).
Verum

Verum enim vero si a venaeſectiōe effectus iſte produceretur ſemper, intelligi non poteſt, 1. cur eadem acris maſſa, ſanguini antea inexiſtens, febrem catarrhalem non effecerit? 2. Cur venaeſectiō, docente experientia, non tantum febrem catarrhalem ſaepe non produxerit, verum quoque ipſum catarrhum, nullo vitio in corpore relicto, ſoluerit? Vid. *Celeberr.* CARTHEV-
SERI Diſſertat. citat. §. VI. 3. Cur, praefentibus aliis vitiis, circa ſe-et ex-
cretionem mucī ſubortis, venaeſectiō ſine noxa adhibita ſit, vrgente ſcilicet
neceſſitate inſtituta? Negari quidem neque poteſt, neque debet, quod venae-
ſectiō nonnumquam ſubſequutae febris catarrhalis fuerit cauſſa. Sed inqui-
rendum vltierus foret, an ea tunc ab ipſa venaeſectiōe, aut potius ab acci-
dentalibus quibusdam circumſtantiis determinata ſit?

§. LXVIII.

Longe facilius adhuc *laxantium* noxa ſub catarrhis refutari poteſt.
Docet experientia multoties, affectus catarrhales benigne per diarrhoeam
mucofam ſolui. Laxantia vero nil efficiunt aliud, quam quaſi diarrhoeam
quandam artificialem. Quodſi ergo diarrhoea ſpontanea in catarrhis
conducit, vtique diarrhoea arte, et quidem conuenienter, producta, noci-
ua eſſe nequit. Qui vero aliter ſentit, concedere debet, arti minime
licere, vt naturam prudenter imitetur, quod neminem Practicorum af-
firmaturum eſſe iudico. Laxantia itaque, rite in affectibus catarrha-
libus uſurpata, non nocebunt.

T A N T V M.

Diss. med. Hal.

g. 1763/64.

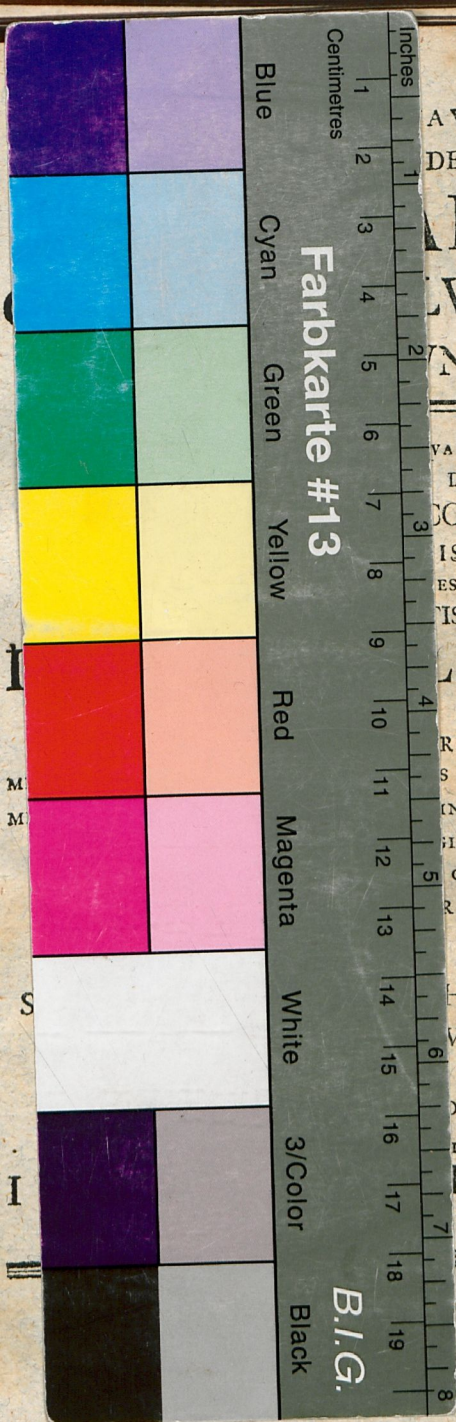
ULB Halle

005 379 296

3

AVGVRALIS MEDICA
DE

ARRHIS
LVTEM ADFERRE
NTVR

VAM
DIVINI NVMINIS
CONSENSV GRATIOSAE
IS MEDICAE
ESIDE
ISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
LIA BÜCHNERO
IMPERII NOBLI
REGIS CONSILIARIO INTIMO
S PROFESS. PVBL. ORDINARIO, FACVLTATIS
CNORVM EPHORO, IMPERIALIS ACADEMIAE
HAR. SOCIETAT. SCIENTIAR. ANGLICAN.
COMITE PALATINO CAESAREO,
RO

OCTORIS
HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
VM LEGITIME CONSEQVENDIS
s. r. cdo lxxiii.

DEFENDET
FOR
TRVS SCHMIDT
IVONVS.

AE, LITTERIS BEYERIANIS.